

DESCARTES-RECEPCIÓ A KÁRPÁT-MEDENCE OLVASMÁNYTÖRTÉNETI FORRÁSAINAK TÜKRÉBEN

1660–1740

MONOK István.....

Turóczi-Trostler József¹ és Tordai Zádor² tanulmányai a Kárpát-medencebéli Descartes-recepciót érthető módon Descartes tanítása tartalmi oldaláról közelíteték meg. Számbavették a szóba jöhető források jelentős csoportjait. Elsőként rögtön a peregrinatio academica forrásait, tehát kutatták azt, hogy ki, mikor, melyik professzornál disputált teológiából vagy filozófiából a németalföldi egyetemeken, esetleges kitekintéssel néhány nagyobb németországi universitasra. Figyelmük ezen túl kiterjedt egyes nagyobb magyar szellemi teljesítmények vizsgálatára, így Apáti Madár Miklós, Apáczai Csere János stb. munkáira. Ez utóbbi szerzők által kiadott művek tartalmi vizsgálata, a citált szerzők és művek körének elemzése árnyalta tovább azt a képet, amelyet a külföldi egyetemjárás adataiból felépítettek.

A magyar szakirodalomban nincsen ugyan nyoma, de Descartes levelezésének kiadása óta ismert a tény, hogy I. Rákóczi György fiának, Zsigmondnak felesége, pfalzi Henrietta, illetve ennek családja szoros kapcsolatban állt Descartes-tal, aki Henrietta súlyos betegségéről – amely korai halálát is okozta – gyakran érdeklődött a sárospataki házasságkötés előtt.

Nem tudunk azonban arról, hogy a francia filozófusnak e kapcsolata mentén magyarországi ismeretségi köre alakult volna ki.

Anélkül tehát, hogy bármelyik eddig említett forráscsoport vizsgálatának alapkutatói szintű feltártságáról beszélhetnénk, az eddig kézbevehető szakirodalom felsorolja azokat a neveket – úgy a külföldieket, mint a magyarországiakat érte –, akiknek tevékenységét, műveik magyarországi elterjedtségét vizsgálva minden bizonnyal közelebb juthatunk a kartézianus recepciótörténet megírásához. Az alább bemutatandó vizsgálatunkban mi is ezeknek a szerzőknek elterjedtségét vizsgáltuk a Kárpát-medence területéről fennmaradt levél- és kéziratári olvasmánytörténeti forrásokban. A Descartes-előfutárok, a Descartes-követők, illetve a Descartes-szimpatizánsok közül: Ruard Andala, Tobias Andreae, Jan de Bruyn, Franciscus Burmann, Johannes Clauberg, Arnold Geulincx, Adrian Heereboord, Abraham Heydanus, Daniel Lipstorprius, Marin Mersenne, Johannes Andreas Petermann, Petrus Poiret, Samuel Puffendorf, Jan de Raey, Henricus Regius, Henri Reneri, Hermann Alexander Roell, Ebenhard Schmelling, Johann Christian Schotanus, Johann Sperlette, Johann Christopher Sturm, Ehrenfeld Walter von Tschirnhaus, Burcher de Volder, Jan van der Waeyen, Erhard Weigel, Christoph Wittichius. A Descartes-ellenzők közül pedig: Petrus David Huet, Samuel Maresius, Johann Adam Osiander, Jacobus Revius, Christian Thomasius, Jacobus Triglandius, Gisbertus Voetius.

* * *

Az elmúlt 15 év olvasmánytörténeti forrásfeltáró munkája³ már lehetővé teszi számunkra azt, hogy a Turóczi-Trostler által még csak az érdekesség szintjén említett korabeli könyvjegyzéken való előfordulások⁴ vizsgálatában előbbre jussunk. A XVII–XVIII. század fordulójáról (1660–1740) kezünkben lévő közel 600 könyvjegyzék⁵ első lépésben statisztikai számbavétele is szolgál némi tanulsággal.

Engedjenek meg néhány előzetes megjegyzést azzal kapcsolatban, hogy az olvasmánytörténeti kutatások mai állása szerint milyen alapvető problémákat kell tisztázni, mielőtt e könyvjegyzék-tömegben egyes szerzők előfordulási gyakoriságát vizsgálnánk.

A vizsgálat kiterjedhet a jelzett időkorben a teljes Kárpát-medencére, valamennyi szociális rétegre, vallási csoportra, hiszen a források eloszlása apró egyenetlenségektől eltekintve lehetővé teszi ezt. Összehasonlítható tehát az erdélyi protestáns akadémia értelmiség olvasmányanyaga a magyarországi részek bármely területén élt kollégáikéval, vagy más felekezetekhez tartozókéval is. Ez utóbbi szempont, pontosan azért, mert összhangba állítható a külföldi egyetemjárás adatai szolgáltatata tanulságokkal, kiemelten szerepel vizsgálatunkban.

A másik előzetes megjegyzésünk arra vonatkozik, hogy a mostani elemzésbe is bevonjuk az intézményi könyvtárak katalógusait is. Általában a szellemi áramlatok recepciója szempontjából a magyarországi, de a külföldi szakirodalom is szívesen korlátozza vizsgálatát a magánkönyvtárakra. Még ebben az esetben is az első kérdés az, hogy olvasta-e a tulaj-

donos a könyveit. Sokkal inkább felvetődik az intézményi (iskolai, rendi, városi stb.) könyvtárakkal kapcsolatban a használói kör meghatározhatatlanságának a kérdése. A Kárpát-medence lakóinak könyvgyűjtési és könyvolvasási szokásait vizsgálva azonban mindenképpen fontos kiemelni azt, hogy az intézményi könyvtárak – és ide értem most a részleges nyilvánossággal bíró főúri udvari könyvtárakat is – szerepe egyes szellemi áramlatok terjesztésében a XVIII. század közepéig biztosan jelentősebb, mint a kortárs nyugat-európai hasonló típusú bibliotékáké. Az itteni értelmiségi, de a főúri könyvtár tulajdonosa sem volt abban a helyzetben a beszerzés forrásait tekintve, hogy pusztán anyagi kérdés lehetett volna egy-egy könyv megvásárlása, vagy éppen mellőzése. A beszerzés egyik fő forrása a peregrinus diák által felkeresett külföldi egyetem volt, így az e módon gyarapított intézményi könyvtár is egyrészt (sokszor nagyobbra) a peregrináló alumnus izlése szerint állt össze.

Az intézményi könyvtár katalógusa egy másik szempontból is fontos forrás lehet. Az egymást követő leltárak, új katalógus összeállítása lehetővé teszi a könyvanyag változásának, vagy szándékos változtatásának vizsgálatát. Ez utóbbi állítás igazolására rögtön egy, a Descartes-recepció szempontjából érdekes példát említenék: a nagyenyedi Kollégium az alapítás (1662) után részben a gyulafehérvári kollégiumi könyvtár maradványaiból, a fejedelmi adományra alapozott vásárlásból és magánkönyvtárak beolvasztásából (Ölyvesi, Csernátóni) építette könyvtárát. A beszerzett és megkapott könyvanyag szükségképpen heterogén, nem volt mód előzetes válogatásra, tartalmi vizsgálatra, s tegyük hozzá, a század közepén ilyen szándékról nem is tudunk.

A XVIII. század eleji állományrevízió a kollégium részéről úgy történt, hogy az 1679–1680-as jegyzékek margóján tüntették fel egyes könyvek meglétét vagy eltűntét, esetleg kiemelését(?). Másutt már említettem,⁶ hogy az angol teológusok (részben angol nyelvű) művei mellett sorra ott találjuk a „deest” megjegyzést, de így van ez részben az amúgy Enyeden ritka Descartes-tal és Franciscus Burmann-nal is. Burmann, akinek 16 magyarországi szakdolgozója volt, ott szerepel Ölyvesi Balázs könyvei között 1676-ban, és Teleki Jankó iskolai könyvei közt is. Lehet persze, hogy a század végére elveszett a könyvtárból, lehet azonban az is, hogy a századfordulóra bezárkózó ortodox egyházi és kollégiumi vezetés szándékolt könyvtártisztításáról van szó.

A továbbiakban – anélkül, hogy az egyes kartézianus vagy Descartes-ellenes munkák előfordulásait felsorolnám – a vizsgálat néhány eddigi tanulságára mutatnék rá.

Descartes „előőrséből” (ahogy Trostler József mondja) Marin Mersenne egyedül az 1679-es nagyenyedi kollégiumi jegyzéken szerepel, illetve még egy matematikai munkája Esterházy Pál fraknoi gyűjteményében. Jelenléte inkább érdekesség, mint számottevő. Részben már tudatosabb használatot lehet feltételezni azoknál a tulajdonosoknál, akiknél Henricus Regius (Le Roi) munkái szerepelnek, de még az esetében sem lehet ezt a jelenléte úgy említeni, mint a kartézianizmus feltűnését. Zrínyi Miklósnál éppúgy nem, mint Szirmay Andrásnál, vagy a kálvinista lelkész Verestói L. Pálnál.

Cartesius maga számos munkájával (*Principia*, *Tractatus de homine*, *Meditationes*, *Opera*) szerepel a jegyzékeken. Erdélyben ott van minden századvégi főúri könyvtár polcain (Bethlen Elek, mindkét Apafi, Teleki Pál, Teleki Sándor) és a kálvinista egyház vezető egyéniségei bibliotékájának is része – ifj. Geleji Katona István, Tofeus Mihály, Borosnyai Lukács János, Kaposi Sámuel, Csernátoni Gajdó Dániel, Nádudvari Sámuel. Ugyanígy nem hiányoznak e művek a humanista képzettségű Michael Halicius könyvei közül sem.

Descartes erdélyi jelenléte szinte magától értetődőnek mondható. Érdekes jelenség azonban az, hogy Cartesius, de Hermann Alexander Röell, vagy akár a már említett Franciscus Burmann is alig szerepelnek az erdélyi református kollégiumok könyvtárkatalogusain. Hangsúlyos ugyanakkor a jelenlétük a magánkönyvtárakban. Ez a jelenség analóg azzal, amit a lutheránus ortodoxia és a filippizmus kapcsán a szász evangélikus egyházhoz tartozó lelkészekkel és a gyülekezetek tagjaival kapcsolatban figyeltünk meg.⁷ Ott Philipp Melanchthonnak és tanítványainak előfordulási gyakoriságát vizsgáltuk, s megfigyeltük azt, hogy az egyház vezetői, lelkészei naprakészen receptálták a szász filippizmus valamennyi gondolatát, ugyanakkor a gyülekezetek olvasmányanyaga ortodox lutheránusnak mondható. Mintha az egyház a megismert, de a gyülekezetek egységét esetlegesen megbontható eszmék terjedését fékezni próbálta volna.

A Descartes-ellenes tábor egységes eloszlásúnak mondható úgy a magán-, mint az intézményi könyvtárakban: Gisbertus Voetius és Samuel Maresius mindenütt jelen van és Peter David Huet sem ritka.

A kartézianizmust teológiai és filozófiai oldalról támogató kisebb szerzők jelenléte is inkább a magánkönyvtárak jellemzője. Johann Clauberg, Ruard Andala, Arnold Geulincx, Adrian Heereboord, Daniel Lipstorpuius, Petrus Poiret, Jan van der Waeyen vagy éppen Christoph Wittichius szintén egyenletes eloszlásban a már említett főúri és lelkészi könyvtárakban vannak jelen.

Az erdélyi Descartes-recepció szempontjából különösen fontos a geryeszegi Teleki-könyvtár vizsgálata, márcsak ennek jelentős hatása miatt is. Az erdélyi (és főleg a protestáns erdélyi) főúri udvarok ugyanis rákényszerültek arra, hogy kisebb anyagi erejükkel többet vállaljanak szűkebb környezetük olvasmányműveltségének ápolásából, mint a kortárs nyugat-európaiak, vagy akár magyarországiak; udvar-funkciójuk, a XVI-XVII. századi értelemben tovább megmaradt. Konkrétan ez azt is jelentette a Teleki-könyvtár esetében, hogy azok a diákok, akik a család támogatásával váltak lelkésszé, vagy tanárrá, hosszabb ideig az udvar környezetében maradtak. A család birtokain helyezkedtek el, a főúr könyvtárát látogathatták, sőt, mint azt számos forrás dokumentálja, kölcsönözhetnek is. A könyvtár szellemi áramlatokat közvetítő ereje így azokat is elérte, akiknek nem volt anyagi erejük ahhoz, hogy saját, korszerű kézikönyvtárat gyűjtsenek össze, s gyarapítsák azt folyamatosan.

Kaposi Sámuel a korban monumentálisnak mondható könyvtára mellett Détsei János, Csernátoni Gajdó Dániel és már a XVIII. század közepén Nádudvari Sámuel büszkélkedhetett azzal, hogy a Descartes-recepció első és második vonalbeli képviselőinek művei is ott voltak polcaikon.

Sajnálatos módon az erdélyi unitárius értelmiség olvasmányműveltségének jegyzékszerű forrásai csak nagyon kis számban maradtak ránk. Így sem a töredék kollégiumi könyvtárjegyzék, sem a kisebb magánkönyvtárak nem elemezhetőek Cartesius szellemi hatása szempontjából.

Még egy erdélyi, illetve már az egész Kárpát-medencére általánosan is igaznak mondható megállapítás: a XVIII. század első harmada végére a német Descartes-közvetítők, főként Samuel Puffendorff gyakorisága megnő. A felvilágosodás magyarországi recepciótörténetében jól ismert jelenség – a német kultúra szűrője – tehát Descartes-tal kapcsolatosan is regisztrálható.

A magyarországi Descartes-recepció jelentős részben másként alakult, mint az erdélyi. A Tiszáninneni és a Tizántúli Református Egyházkerület könyvtár- és olvasmányműveltségére vonatkozóan meglehetősen gazdag forrásanyag maradt ránk, a többi kálvinista egyházkerületből azonban csaknem semmi. A debreceni Apáti Madár Miklós a magyarországi kartézianizmus kulcsfigurája, életműve alaposabb elemzést is érdemelne. Az eltérések a két magyarországi és az erdélyi egyházkerület Descartes-recepciójában láthatóan jól követik azokat az eltéréseket, amelyek az egyes területekről származó peregrinus diákok egyetem-választásában is mutatkoznak. A kálvini ortodoxia magyarországi központjából a diákok többsége vagy az ortodox németalföldi tanároktól, vagy a svájci képzőhelyek professzoraitól tanult inkább. A Sárospatakról indulók már sokkal több helyre eljutottak, sokan közülük a közelebbi német lutheránus egyetemeken tanultak hosszabb-rövidebb ideig.

Ennek megfelelően a debreceni kollégiumi könyvjegyzékeken Descartes alapművei mellett néhány első vonalbeli szerzőtárs munkái találhatók meg, s nagy számban a Descartes-ellenzőké. A magyarországi viszonylatban kétségtelenül gazdag könyvtár anyaga érthető módon az ortodox kálvinista szellemi áramlatok kincsestára volt. Más gondolatok képviselői az előkelő „Opera omnia” kiadást megvárva, ennek megfelelően megkésetten kerültek a polcokra, használatukra vonatkozóan nincsenek források. A Tizántúli Egyházkerület más kollégiumai (Szatmár, Nagybánya, Zilah) közel sem tudhattak ilyen gazdag bibliotékát magukénak, a kartéziánus szerzők pedig csak a megvásárolt nagyobb hagyatékokkal kerülhettek volna a könyvtárba. Ez azonban esetleges volt, s ha volt is a kollégiumban olyan egyéniség – mint Nagybánán Eszéki István volt –, akinek a könyvtár rendszeres fejlesztésére gondja volt, elsősorban az oktatásban közvetlenül használt kötetek beszerzését kellett megszerveznie. A sárospataki gyűjtemény több szempontból nyitottabb, könyvanyaga heterogénebb volt, mint a debreceni, de a könyvtár története a Descartes-recepció kezdeti szakaszában túlságosan viharos ahhoz, hogy bárki is a friss szellemi áramlatok könyvanyagának beszerzését tarthatta volna fő gondjának. Ez a könyvtár a vizsgált 1660–1740 közti időszakban többször cserélt gazdát, menekült Erdélybe, majd hazatérte után Kassára. A Rákóczi Szabadságharc után gyakorlatilag újra kellett alapítani.

A magyarországi kálvinista gyűjteményekben René Descartes és követői tehát nem tudtak olyan mértékig elterjedni, mint Erdélyben még akkor sem, ha a már többször említett

Apáti Madár Miklós töredék könyvjegyzékei, megjelent munkái egyértelműen szólnak a könyvjegyzékek alapján kialakítható kép egyoldalúsága ellen.

A lutheránus értelmiség számára a XVII–XVIII. század fordulóján a modern szellemi áramlatot éppen a teológiai gondolkodás megújításának egy másik, éppen nem racionális módja jelentette, nevesen a hallei pietizmus. A gyülekezetek és a lelkészek maguk is létükben érezhették magukat veszélyeztetve, s így nem csoda, hogy csak a legkiválóbbak jutottak el odáig, hogy a jövő számára intézményi könyvtárat alapítsanak, vagy éppen polihistoriként az európai szellemi áramlatok teljes tablóját reprezentáló nagyobb bibliotékát gyűjtessenek. A soproni Matthias Langról és Bél Mátyásról tudjuk tehát elmondani azt, hogy a kartézianizmus számos szerzőjének, de ezen gondolatok ellenzőinek műveit is megszerezték könyvtáruk számára. A nagyszámú lutheránus polgárság köréből azonban csak kevesek – néhány orvos, vagy jogász – szerezte meg magának a fentiekben felsorolt szerzők egy-egy munkáját.

Ugyancsak szinte az ismeretlenségig hiányoznak e művek a katolikus gyűjtemények polcairól. A plébániai kis gyűjtemények a szerkönyvekre és egy-két prédikációs könyvre korlátozódtak, a szerzetesrendek közül pedig csak néhány jezsuita könyvtárban fordulnak elő a vizsgált nevek, illetőleg az ellenük írott egy-egy munka.

A XVII–XVIII. század fordulójának magyarországi arisztokratáinak könyvgyűjtési szokásai már jelentősen közelítettek a nyugat-európai nemességéhez, tehát egyre inkább szakítanak azzal a hagyománnyal, hogy a birtokaikon élő papok, lelkészek, tanárok igényeit is kielégítő teológia- és egyházi élet-orientált könyvtárakat építsenek. Nem jelenti ez azt, hogy nem fordul elő Descartes, vagy más említett szerző műve ezekben a könyvtárakban, de aktív Descartes-recepcióról nem beszélhetünk még abban az értelemben sem, ahogy azt az erdélyi Teleki-könyvtár esetében láttuk.

Jegyzetek

¹ Turóczy-Trostler József: Magyar cartesianusok. In: Magyar irodalom – Világirodalom. Tanulmányok. I. kötet. Bp., 1961. 173–216.

² Tordai, Zádor: Esquisse de l'histoire du cartésianisme en Hongrie. In: Études sur Descartes. Studia Philosophica. Vol. 6. Bp., 1964. 135–168.

³ Monok István: A könyv- és könyvtártörténeti kutatások helyzete és finanszírozása. A szegedi könyvtörténeti kutatások 1980–1995. (Esettanulmány). Könyvtári Figyelő, 1996/1. 23–29.

⁴ Turóczy-Trostler József i. m. 180.

⁵ A tanulmányban említett könyvjegyzékek kiadásainak felsorolását lásd a közlemény végén. Az egyes szerzők előfordulásainak felderítésében Zvara Edina volt segítségemre. Munkáját e helyen is megköszönöm.

⁶ Monok István: Beszterce és Sopron. Egy erdélyi és egy nyugat-magyarországi város olvasmányai a XVI–XVII. században. = De la umanism – La luminism. Sub redactia Ion Chiorean. Targu Mures, 1994. [1995] 29–42.

⁷ Monok István: Ortodoxia és humanitás. Iskolakultúra, 1996/9. 28–33.

A TANULMÁNYBAN EMLÍTETT KÖNYVJEGYZÉKEK KIADÁSAI:

Adattár XVI-XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez

Sorozatszerkesztő: Keserű Bálint

11. A magyar könyvkultúra múltjából. Iványi Béla cikkei és gyűjtése. (Sajtó alá rend., függelék: Herner János, Monok István.) Szeged, 1983. 645 p.
12. A Dernschwam-könyvtár. Egy magyarországi humanista könyvjegyzéke. (Kísérőtanulmánnyal közreadja: Berlász Jenő. Sajtó alá rend., mutató: Keveházi Katalin, Monok István. Munkatárs: Varga András.) Szeged, 1984. 343 p.
- 12/2. A Zsámboky-könyvtár katalógusa (1587) Gulyás Pál olvasatában. Szerk. Monok István. Bev. Ötvös Péter. Bibliográfia: Varga András. Szeged, 1992. 281 p.
- 12/3. A Dudith-könyvtár. Részleges rekonstrukció. Összeáll. és az előszót írta: Jankovics József, Monok István. Szeged, 1993. 207 p.
13. Magyarországi magánkönyvtárak. I. (1533-1657). Sajtó alá rend. Varga András. Bp.-Szeged, 1986. IX, 259 p.
- 13/2. Magyarországi magánkönyvtárak. II. (1580-1721). Sajtó alá rend. Farkas Gábor, Katona Tünde, Latzkovits Miklós, Varga András. (Szerk. Monok István.) Szeged, 1992. VII, 329 p.
- 13/3. Magyarországi magánkönyvtárak. III. Besztercebánya, Körmöcbánya, Selmecbánya. (előkészületben, sajtó alá rendezi Viliam Cicaj, Monok István.)
- 13/4. Magyarországi magánkönyvtárak. IV. Pótlások. (tervben)
14. Partiumi könyvesházak. 1623-1730. (Sárospatak, Debrecen, Szatmár, Nagybánya, Zilah). Sajtó alá rend. Fekete Csaba, Kulcsár György, Monok István, Varga András. (A kötetet és a mutatókat összeáll. Monok István, Varga András). Bp.-Szeged, 1988. 588 p.
15. Kassa város olvasmányai. 1562-1731. Sajtó alá rend. Gácsi Hedvig, Farkas Gábor, Keveházi Katalin, Lázár István Dávid, Monok István, Németh Noémi. (Mutató: Farkas Gábor, Varga András. Szerk. Monok István.) Szeged, 1990, XII, 226 p.
- 16/1. Erdélyi könyvesházak I. Jakó Klára: Az első kolozsvári egyetemi könyvtár története és állományának rekonstrukciója (1579-1604). (Szerk. Monok István). Szeged, 1991. 171 p.
- 16/2. Erdélyi könyvesházak II. Kolozsvár, Marosvásárhely, Nagyenyed, Szászváros, Székelyudvarhely. Jakó Zsigmond anyaggyűjtésének felhasználásával sajtó alá rend. Monok István, Németh Noémi, Tonk Sándor. Mutató: Farkas Gábor, Varga András. Szerk. Monok István. Szeged, 1991. X, 246 p.
- 16/3. Erdélyi könyvesházak III. 1563-1757. A Bethlen-család és környezete. Az Apafi-család és környezete. A Teleki-család és környezete. Vegyes források. Sajtó alá rend. Monok István, Németh Noémi, Varga András. Szerk. Monok István. Szeged, 1994. [1995] XVI, 375 p.

- 16/4. Erdélyi könyvesházak IV. Csiksomlyó. (előkészületben)
- 16/5. Erdélyi könyvesházak V. Beszterce, Brassó, Nagyszeben, Segesvár. (előkészületben)
- 17/1. Magyarországi jezsuita könyvtárak 1711-ig. I. Kassa, Pozsony, Sárospatak, Túróc, Ungvár. Sajtó alá rend. Farkas Gábor, Monok István, Pozsár Annamária, Varga András. (Szerk. Monok István, Varga András). Szeged, 1990. 330 p.
- 17/2. Magyarországi jezsuita könyvtárak 1711-ig. II. Nagyszombat. Sajtó alá rend. Farkas Gábor. (előkészületben)
- 18/1. Lesestoffe in Westungarn I. Sopron (Ödenburg) 1535–1721. Hrsg. von Tibor Grüll, Katalin Keveházi, József László Kovács, István Monok, Péter Ötvös, Katalin G. Szende. Red. von István Monok, Péter Ötvös, Harald Prickler. Szeged, 1994. XI, 578 p.
- 18/2. Lesestoffe in Westungarn II. Forchtenstein (Fraknó), Eisenstadt (Kismarton), Güns (Köszeg), Rust (Ruszt). Hrsg. von Tibor Grüll, Katalin Keveházi, Károly Kokas, István Monok, Péter Ötvös, Harald Prickler. Szeged, 1996. 312 p.
19. Intézményi gyűjtemények Magyarországon 1526–1750. (előkészületben)
20. Kumulatív index a 11–20. kötetekhez. (tervben)

Könyvtártörténeti Füzetek

Sorozatszerkesztő: Monok István

- I. Magángyűjtemények Magyarországon 1551-1721. Könyvjegyzékek bibliográfiája. Összeáll. Font Zsuzsanna, Herner János, Kokas Károly, Monok István. Szerk. Monok István. Szeged, 1981. XXIX, 219 p.
- II. Magángyűjtemények Nyugat-Magyarországon 1555-1721. Könyvjegyzékek bibliográfiája. Összeáll. Herner János, Keveházi Katalin, Kokas Károly, Monok István segítségével Bariska István, Kovács József László, Ötvös Péter, Tirnitz József. Szerk. Monok István. Szeged, 1982. XVIII, 161 p.
- III. Magángyűjtemények Magyarországon 1545-1721. Könyvjegyzékek bibliográfiája. Összeáll. Herner János, Monok István. Szeged, 1983. XX, 171 p.
- IV. Magángyűjtemények a királyi Magyarországon és az Erdélyi fejedelemségben 1533-1721. Könyvjegyzékek bibliográfiája. Összeáll. Font Zsuzsa, Herner János, Katona Tünde, Keveházi Katalin, Kiss Éva, Kokas Károly, Latzkovits Miklós, Monok István, Rideg László, Varga András. Szerk. Herner János, Monok István. Szeged, 1985. XVII, 190 p.
- V. Magyarországi magángyűjtemények 1561-1721. Könyvjegyzékek bibliográfiája. Összeáll. Farkas Gábor, Gácsi Hedvig, Katona Tünde, Keveházi Katalin, Latzkovits Miklós, Monok István, Németh Noémi. Szerk. Monok István. Szeged, 1989. XIII, 149 p.
- VI. Intézményi gyűjtemények 1535-1721. Könyvjegyzékek bibliográfiája. Összeáll. Farkas Gábor, Monok István, Németh Noémi. Szerk. Monok István. Szeged, 1989. XIX, 146 p.
- VII. Intézményi- és magángyűjtemények Magyarországon 1722-1750. Könyvjegyzékek bibliográfiája. Összeáll. Monok István, Varga András. Szerk. Monok István. Szeged, 1990. XIV, 159 p.

- VIII. Intézményi- és magángyűjtemények Magyarországon 1535–1750. Könyvjegyzékek bibliográfiája. Összeáll. Monok István, Zvara Edina. Szeged, 1996 (nyomdában)
- IX. Intézményi- és magángyűjtemények Magyarországon 1550–1750. Könyvjegyzékek bibliográfiája. Összeáll. Monok István, Viliam Cicaj, Zvara Edina. (előkészületben)

A Kárpát-medence koraújkori könyvtárai

-Bibliotheken im Karpatenbecken der frühen-Neuzeit -

Sorozatszerkesztő: Monok István

1. Monok István: A Rákóczi család könyvtárai 1588–1660. Szeged, 1996. LII, 285 p.

Sorozatokon kívüli kiadványaink

- Die Bibliothek Dernschwam. Bücherinventar eines Humanisten in Ungarn. Hrsg. von Jenő Berlász. Red. von. Katalin Keveházi, István Monok. Szeged, 1984. 303 p.
- Die Bibliothek Sambucus. Katalog. Nach der Abschrift von Pál Gulyás. Hrsg. von István Monok. Einleitung von Péter Ötvös. Bibliographie von András Varga. Szeged, 1992. 281 p.
- András Dudith's Library. A partial reconstruction. Compiled and with an introduction by József Jankovics, István Monok. Szeged, 1993. 207 p.
- A könyves kultúra. XV–XVII. század. I. Válogatás az angolszász szakirodalomból. Válogatta, jegyzeteket írta: Monok István, Szabó Enéh. Szeged, 1992. 287 p.
- A Bibliotheca Zriniana története és állománya. – History and Stock of the Bibliotheca Zriniana. Írták és összeáll. Hausner Gábor, Klaniczay Tibor, Kovács Sándor Iván, Monok István, Orlovsky Tibor. Szerk. Klaniczay Tibor. Bp., 1992. /Zrínyi Könyvtár 4./ 628 p.